

A LILIOMOK KERTJÉBEN.

Írta: BARAND MARGIT. (Folytatás.)

De hogyan is lehetne azt várni, hogy egészséges irányt tudjanak adni a gyermeklélek fejlődésének azok, akik mintegy megkövesedett, fejlődést nem ismerő idegen világban élnek, beleékelve a társadalom eleven testébe, de vele minden összefüggés nélkül.

A főnöknő, egy erélytelen, szelidarcú nő, teljesen el volt merülve az égiekben, úgy hogy mi csak a legritkább esetben láthattuk. A többi, lesütött szemű, nesztelenül lépegető apáca megtette azt, amit velünk szemben kötelességének tartott, szenvtelenül, közömbösen, mint ahogy nem is lehet mást várni azoktól, kiknek világa nem a földről való.

A zárda lelke a mere prefect volt, az ő kezében nyugodott a mi nevelésünk. Tizenöt éves volt, mikor a zárdába lépett; a bűnös világhoz, gyermekkori emlékeken kívül, nem fűzte semmi. A zárda szigorú rendszabályai szerint egy apáca se mehetett ki, se élve, se halva a kolostorból, és így a körülötte épülő városból se ismert semmit, vasutat se látott soha; erről is, mint sok másról, csupán hallomásból volt tudomása.

Beteges, fáradt nő létére már igen vágyottba mennyország békéje után, lelkét egészen elfoglalták a halál és az

utolsó ítélet borzalmainak képei. És a mi gyermeklelkünk derűjének nagy része elpusztult a félelemben, mely a folyton túlvilági képekkel foglalkozó apáca rémlátó lelkéből áradt.

Hogy ezek az inkább az égben, mint a földön élő, közömbös, erélytelen asszonyok mégis példás fegyelmet tudtak tartani, abban hatalmas segítőtársuk volt az – ördög. Büntetni igen ritka esetben szoktak, az ördögtől való félelem teljesen elég volt a fegyelem fenntartására. Ha ez a félelem néha nem bizonyult elég erősnek, zavarba jöttek, egyáltalán nem tudtak mihez kezdeni velünk»

Előfordult, hogy egyik növendék a kevélység bűnébe esett, miért a mere prefect arra ítélte, hogy magabaszálása jeléül alázkodjék meg, és nyilvánosan csókolja meg a földet, illetve a refektórium padlóját. A delikvens azonban makacsul vonakodott magát a megalázó büntetésnek alávetni, mire, visszavonulását az egek kilátásba helyezett haragjával fedezve, a mere prefect volt az, aki földadta álláspontját. Ilyesmi azonban csak a legritkább esetben fordult elő, az ördög mint pedagógiai segédeszköz teljesen megfelelt a beléje helyezett bizalomnak.

Az esti órák erkölcsi nevelésünknek voltak szentelve. Ilyenkor mesélt nekünk a mere prefect az ő kísérteties hangján, mely úgy hanzott, mintha valóban a sírből jönne, hazajáró lelkektől, a pokol és a tisztító tűz kínjairól, történeteket, hogy a hátunk borsózdott bele. Rémhistóriák, melyekkel a vásáron árult kalendáriumok butítják a parasztokat, voltak hivatva szellemi és erkölcsi fejlődésünket irányítani. Ennek a rendszernek első eredménye volt, hogy esténként csak csoportokban mertünk végigmenni a homályos folyosókon, és így is egy árny, valami nesz, egy semmiség elég volt ahhoz, hogy valamennyien hisztérikus sikkolozásba törjünk ki. Elaludni még a zárdából szabadulásom utáni években is csak úgy tudtam, ha egy egész gyűjteménye a beszentelt képek, rózsafüzérek és érmek-

nek bátyázta körül az ágyamat. Valami babonás imádságot is tanultunk be, mely elűzi a gonosz szellemeket, és melyet a világért el nem mulasztottunk volna esténként elmondani. Csodák, látományok voltak a mindennapi kenyerünk, és nem volt előttünk idegen más, csak ami igaz, ésszerű és természetes»

A mere prefect egyszer konfiskált egy világi könyvet, melyet a növendékek közül valaki titokban olvasott. Saját bevallása szerint egész éjjel nem tudott aludni félelmében, mert tudta, hogy az ördög egész idő alatt ott ült azon a könyvön, melyet kénytelen volt szobájában tartani.

A rettegés és borzalmak ezen idejében nagy örömkre szolgált, hogy méltónak találtattunk fölvetetni a skapuláré-rendbe. A hittanár ünnepélyesen beöltöztetett bennünket a szent skapuláréba, miáltal a Szűz Mária különös oltalmára tarthattunk számot. Áll pedig a skapuláré két kis négyszögű vászondarabból, melyek mindegyikére egy kis Mária-kép van nyomva, és melyek két szallag végeire varrva fityegtek a nyakunkban, úgy hogy egyik kép a hátunkat, a másik a mellünket védte páncélként az ördög alattomos támadásai ellen. Az ünnepélyes beöltöztetés után a ruhák alatt viselik, ami már azért is ajánlatos, mivel az idő nem halad el nyomtalanul a szent skapuláré fölött sem. Mosni természetesen sohasem mossák, egyrészt kegyeletből, mert hátha a szappan az áldást is kimosná belőle, másrészt mert nem mertük egy pillanatra sem letenni a nyakunkból, nehogy ezt az alkalmat egy kettőserejű támadásra használja fel örökös rettegésünk tárgya, az ördög. Azonban addig viseltük, míg csak egy foszlánya tartott.

Volt pedig közöttünk egy Ilonka nevű kisleány, akinek a mere prefect naponként megjósolta: ha magaviselete meg nem javul, egy napon érte jön az Ördög, és viszi magával irgalom nélkül a pokolba.

Pedig Ilonka nem is volt rossz gyermek, hanem valószínűleg idegbeteg, és nehezen tudott fegyelemhez szokni. És mivel úgy látszott, nem akar megjavulni, valamenynyien izgalmas kíváncsisággal vártuk, hogy mikor jön el érte az ördög. Egy májusi estén a homályos teremben térdepeltünk, a lefekvés előtti imát mormolva az előimádkozó után, mikor az említett Ilonka egy éles sikollyal fölugrott helyéből, aztán a földre vetve magát, olyan kétségbeesetten kiáltozott, hogy szinte megfagyott bennünk a vér. Nem lehetett más, itt az ördög és viszi magával Ilonkát. De nehogy a már egészen sötét teremben tévedésből bennünket is magával találjon vinni, észnélküli sikoltozás közt szaladtunk ki a folyosóra. Mire az első rémületből magunkhoz tértünk, és a mindenünnen összeszaladó apácák segítségével talpra állítottuk a halálra ijedt Ilonkát, kiisült, hogy mi okozta a nagy riadalmat. A kertben tett séta alkalmával egy cserebogár hullott a kisleány ruhájára, s az imádság alatt fölmászott egészen a nyakáig, ahol beleakadt a hajába. Ilonka csak annyit érzett, hogy egy láthatatlan kéz húzza hajánál fogva, és azt hitte, bekövetkezett, amit már annyiszor helyeztek neki kilátásba, hogy viszi őt magával az ördög.

Hogy akkor nagyobb baj nem történt az ijedtség következtében, szerencsés véletlen dolga. De annyi bizonyos, hogy sok későbbi rejtélyes eredetű és megfoghatatlan idegesség ebben a nevelési módszerben csírázott ki és

nőtt nagyra, előkészítve az utat a hisztéria minden fajtája számára.

És sokan közülünk terheltség vagy valamely külső befolyás által már otthonról magukkal hozták az ideges, ség csiráit; hogy ezekre milyen hatással volt ez a mondhatni folytonos együttélés a túlvilági szellemekkel, könynyű elképzelni. Pedig nem csupán attól rettegtünk, hogy ha rosszak vagyunk, elvisz az ördög. A szentek életéből tudtuk, hogy azokat, kik erényeik által különösen kitűntek, gyakran látogatták a tisztító tűzben szenvedő lelkek, hogy közbenjárásukat kérjék. Így kétszeres rettegésben éltünk a túlvilági szellemektől, mert ha jók voltunk, ismét attól kellett tartanunk, hogy ha erényeink híre elhatol a purgatóriumig, az ottan szenvedőknek esetleg eszébe juthat, hogy személyesen kérjék a mi protekcionkat. A biztonság kedvéért, csak hogy meg legyünk mentve az ilyen borzalmas látogatásoktól, inkább kéretlenül is annyiszor mondtuk el, és ajánlottuk föl értük a fohászokat, melyekhez a pápa néhány száz napi búcsút kötött, hogy sokszor a leckénket se értünk rá miatta megtanulni, de legalább abban a tudatban éltünk, hogy buzgóságunk sok ezer esztendővel rövidítette meg a szegény telkeknek a kemencékben való tartózkodása idejét.

Dacára a leimádkozott rózsafüzérek végtelen sokaságának, az általunk elnyert, másoknak csak Lourdesban és Máriacellben hozzáférhető kegyelmeknek és a sok száz ezer esztendőnek, melyekkel a purgatóriumban sýnlódó lelkek szenvedéseit fohászainkkal megrövidítettük, igen sokszor hallottuk a fájdalmas kifakadást a jó mere prefect ajkairól, hogy sajnos, ő kénytelen bennünket a gonosz világ számára nevelni, nem pedig, mint ahogy ő szeretné, az ének.

Tekintettel erre a sajnálatos körülményre, néha irányt változtatott gondolatainak menete, mely máskor mindig az eget vagy a poklot kereste, hogy egy időre visszatérjen a földre. Ilyenkor hallottunk elrettentő példákat a hiúság és a mulatnivágyás szörnyű következményeiről. Különösen hátborzongató volt annak a boldogtalan fiatal leánynak esete, aki táncosában nem ismerve föl az ördögöt, addig keringőzött vele a teremben, míg az majdnem magával ragadta a pokolba. Szerencsére éppen mikor máz az ajtónál voltak, a szemfüles cigányprímás észrevette a lólábat és félbeszakítva a tánczenét, hirtelen egy szent énekbe fogott bele, mitől a gonosz lélek hirtelen úgy elillant, mint a kámfor.

Hogy a világbalépésünk alkalmával necsak erkölcs, hanem modor dolgában is előnyösen tűnjünk ki a csak világi intézetekben nevelkedettek közül, egyik apáca előadást tartott nekünk az illemtanból, melynek szabályát közül íme egy mutatvány:

„Ha egy jól nevelt hajadon és egy illemtudó ifjú együtt sétálnak, amint útjuk hegynek fölfelé halad, az ifjú tartozik előremenni, a hölgy pedig mögötte lépdelni, míg ha az út lefelé vezet, a hölgy halad elől és az ifjú mögötte.” Természetesen azért, nehogy az illemtudó ifjú megláthasson valamit a jól nevelt hölgy bokáiból. Ami hiányossága maradt, még ezek után is, modorunknak, azt ismét a szentek életéből kellett pótolnunk. Mint különösen figyelemreméltó példát kiemelték annak a szentéletű

apácának magaviseletét, aki zárdabavonulása előtt kénytelen volt néha világi szórakozásokban is részt venni, s egy ilyen alkalommal történt meg vele a szörnyű eset, hogy egy vakmerő ifjú virágcsokrot nyújtott át neki. Az eképpen inzultált fiatal tölgy méltó fölháborodásában földhöz vágta a csokrot, miközben e lesújtó szavakat kiáltotta az ifjúnak: „Látja ön, mennyire becsülöm virágait!” – És haragosan összegázolta őket.

Ebből és más példából megtudhattuk, hogy egy istenfélő hajadon sohase állíthatja a maga erényességét szebb és lélekemelőbb módon az emberiség szeme elé, mintha a legártatlanabb udvariasságot is lehetőleg zajosan és feltűnően utasítja vissza, azt a meggyőződést keltve mindenkiben, hogy erénye megóvására akkor is kész védelmi állásba helyezkedni, mikor nem támadja senki.

Hogy ehhez a modorhoz méltó legyen egész szellemi fejlődésünk, arról kezeskedett a minden képeletet meghaladóan szűkszívű, korlátolt felekezeti fölfogás, melyben nevelkedtünk. És végül ott álltunk a világban két balkezessel és olyan nézetekkel, melyek kitűnően képesítettek bennünket arra, hogy mindenféle babonának és előítéletnek föntartói és terjesztői legyünk, de semmi egyébre.

Sehol gazdagság és előkelőség olyan nagy tekintélyben nem áll, mint éppen az evangéliumi tanok alázatos követőinél. A szegényeket semilyen rendben sem látják szívesen és Krisztus menyaszonyainak tekintélye főként attól függ, hogy mekkora volt hozományuk. A szegénység sehol se akkora szégyen, mint a keresztény erényeknek ezekben a mentsváraiban. Az apácák maguk naívnul emlegették, hogy hajdan, jobb időkben, fiatal grófnókat volt szerencsájük nevelhetni, és most kénytelenek beérni kereskedők és hivatalnokok gyermekeivel.

Jaj volt azoknak, akik ingyen helyet „élveztek”; szegénységüket a leggyöngédtelebb formában fölhánytorgatták nekik.

És ez a fölfogás szinte magától értetődik azoknál, kiknek szemében a vagyombeli egyenlőtlenség nem a minden emberi dolgok tökéletlen voltából fakad. Szerintük vagyon, előkelőség isteni adomány, s akiket az igazságos felsőbb hatalom így kitüntetett, azokkal szemben az emberek is megkülönböztető tisztelettel tartoznak.

Ez a fölfogás gyümölcsozta aztán a gigasztalan látványt, hogy tizennégy esztendőn aluli gyermekek, kiknek legalább az iskolában teljesen egyenlőknek kellene érezni magukat, folyton az egymás családi és vagyoni viszonyait kutatták, és folyton panaszkodtak a túlságosan vegeyes és nem eléggé disztinált társaság fölött.

Akik olyan szerencsések voltak, hogy egy püspököt mondhattak családjuk tagjának, azoknak tekintélye a legszilárdabb alapon állott; ellenben a legnagyobb szegényeknek tartottuk, ha a hazulról kapott ruhákat nem a varrónő, hanem az édesanya sajátkezűleg varrta. Egy mama, aki dolgozik, végkép tönkre tette a leánya tekintélyét az összes kolostori szüzek előtt.

Emberségesebb gondolkodásmód nem is verhetett gyökeret ott, ahol a szeretet egész kincsesháza, mit egy asszonyt szív befogad, az égiek számára van fönttartva, a földnek semmi sem jut belőle.

Az apácának épp oly kevésbé szabad egy gyermekei megcsókolni vagy becézni, mint a növendékeknek,

kik közül pedig a nagyobbak szeretnek anyáskodni a kisebbek fölött. A legártatlanabb barátkozást is gyanús szemmel nézik, minden törekvés oda irányul, hogy a szeretet minden olyan megnyilvánulását, mely nem az eget keresi, mint az üdvözülés legnagyobb akadályát elnyomja és kiírta. A kolostori szellemnek megfelelően a gyermekek is megszokják, hogy szívük legjavát az égiekre, vagy azok képmásaira pazarolják. Ha a betlehemi Jézuskát, egy ormótlan falábút, különös örömet akarva nekünk okozni, lehozták közénk, olyan elragadtatásba estünk, mintha legalább is egy eleven pólyás lett volna. A gyermek Jézus szobrainak öltöztetése és gondozásában talál kielégítést az elnyomott anyai ösztön; fa- és viaszbabuk veszik igénybe mindazt az érzést, amely az apácák mesterségesen megfagyasztott szívét még melegíteni képes.

Magam is egy papiros-Jézuskával barátkoztam össze, a gyermekszív egész szeretet utáni éhségével ragaszkodva hozzá, és egy éjjel se tudtam volna nyugodtan aludni, ha aranyglóriás feje ott nem pihent volna mellettem a vánkoson.

Hanem mikor egyszer egy elhagyott, éhhalállal küzdő fiatal asszony, két gyermekkel a karján, bekopogtatott a zárda kapuján, azon könyörögve, hogy legalább egyiket a kicsinyek közül fogadják be és mentsék meg a pusztulástól, ridegen elutasították. Nem mintha az apácák annyira könyörületlenek lettek volna, hanem mert tudták, hogy nincs annyi szenteltvíz a világon, amennyi le tudná mosni róluk a gyanút, hogy a kicsike nem a zárdában született. A zárdában egy pólyásbaba, aki nincsen fából vagy pappendekliből, kell-e ennél nagyobb botrány, létezhet-e ennél szörnyűsebb dolog a farizeusok, betschwesterek és az egész erkölcsös társadalom előtt.

„Jézus”- ezzel a szóval költött bennünket reggel, a ketrecünk zárját kinyitó apáca. „Mária, József”, – feleltünk, jelétül, hogy ébren vagyunk, és a nap, mely ilyen istenesen kezdődött, éppen úgy folytatódott és végződött is. Imádkoztunk minden lehető és lehetetlen alkalommal, minden elképzelhető és el nem képzelhető célra. Öltözködés és vetkőzés közben, nehogy bűnös gondolatok férközzenek közelünkbe, végtelen hosszú rózsafüzéretet morzsolunk le, és mivel kezünk el volt foglalva, egy apáca pörgette helyettünk az olvasó szeit. Ha kívülről vészhirek jöttek, hosszú ájtatosságok tartattak a Szűz Máriához, kérve őt, avatkozzon bele a lejtőre jutott honi politikába és mentse meg a szorongatott hazát a polgári házasság és más hasonló veszedelmektől. Zarándoklatokat tartottunk „Lourdes”-ba az első emeletre, hol a pápa jóvoltából mindazokat a kegyelmeket megnyerhettük, melyeknek az igazi Lourdesban lettünk volna részeseivé. Máriacell a második emeleti folyosón volt, hol, mikor a zarándoklat ideje elkövetkezett, keringő dervisek módjára körben járkálva pörgettük az olvasót a Szűz Mária öt fájdalmas és ugyanannyi örvendetes titkának tiszteletére. Annyi dolgot adott, míg a szenteknek eleget tudtunk tenni, hogy igazán nem kívánhatta senki, hogy még az a kérdés is foglalkoztasson bennünket, miként fogunk majd a család és a társadalom iránti tartozásunknak megfelelni. Minden ünnep, és a katolikus kalendárium nagyon sok ilyet ismer, valósággal lelki élménnyé vált

számunkra. Mindegyikre különös lelki gyakorlatokkal készültünk, mindegyiknek megvoltak a maga jelképei és misztikus szertartásai. Már maga a gyónás a nagyobb ünnepek előtt izgalmas esemény számba ment. A vétek meghatározása néha nagyoknak is nehéz probléma lehet, de mindenkor az éretlen gyermekeknek, akiket amúgy is örökös rettegésben tartott az elkárhozás veszedelme. Különösen sok fejtörés okozói a szexuális bűnök, mert hogy ilyenek vannak, azt a legkisebb gyermek is tudja a hit-tanból, bibliából és a szentek életéből; de hogy miben állnak, arról fogalma sincsen. És még bonyolultabbá teszi a problémát az, hogy nemcsak tettel, hanem szóval és gondolattal is lehet vetkezni. A papirosliliomok az oltáron, az ártatlanság szimbólumai a szentek képein, mind óvni látszottak bennünket valamitől. De mitől? Egy láthatatlan mocsártól, melyet teljes sötétség fed; nem tudjuk, mikor sülyedünk el benne, azt se tudjuk, hogyan kerüljük el, hiszen nem látjuk, nem ismerjük. Sokan közülünk átszenvedték ilyenkor a lelki tépelődésektől megbomlott idegzetű, középkori emberek minden gyötrelmeit. Ideje volna már, hogy emberségesebb kor megszabadítsa a gyermekeket a gyónással járó lelki tortúrától, melynek úgy sincs más haszna, mint hogy az igazhívő katolikus már kora ifjúságában érezze az anyaszentegyház félelmes uralmát a lelkek fölött.

Mivel semmitől se rettegtünk jobban, minthogy egy meg nem gyónt vétekekkel járulva az áldozáshoz, szentségtörés bűnébe találjunk esni, inkább többet akartunk tenni, mint kevesebbet; bűnösnek vallottuk magunkat sokszor olyasmiben is, amit el sem követtünk. Az is gyakori eset volt, hogy tudatlanságunkban ügyetlen kifejezésekkel akaratlanul félrevezettük a gyóntatót, és leszidattuk magunkat a sárga földig vele, olyan bűnökért, melyek létezéséről tőle hallottunk először.

Némely gyermek a nagy izgalomtól annyira elveszti a fejét, hogy maga kéri a gyóntatót, hogy jöjjön kérdéseivel segítségére emlékezőtehetségének. Ezt különben a pap a maga jószántából is meg szokta tenni, hogy a vallomást megkönnyítse a túlságosan félénk bűnösnek. Így esett meg velem, hogy első gyónásomkor jól nevelt gyermek létemre, csupa respektusból nem mertem ellenmondani a főtisztelendő úrnak, és akármit kérdezett, mindenre rámondtam, hogy igen, elkövettem, és ő bizonyára igen elbúsulhatott a mai fiatalság romlottságán.

(Folytatjuk.)